

STORTINGET

Innst. 138 S

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra energi- og miljøkomiteen

Dokument 8:44 S (2021–2022)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Sofie Marhaug om å stanse planlagte økninger i strømvavgifter

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen trekke tilbake forskriften om effektbaserte tariffer som etter planen skal tre i kraft 1. januar 2022.
2. Stortinget ber regjeringen instruere NVE om at nettleien ikke skal økes.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Mani Hussaini, Stein Erik Lauvås, Linda Monsen Merkesdal, Marianne Sivertsen Næss og lederen Terje Aasland, fra Høyre, Nikolai Astrup, Bård Ludvig Thorheim, Ove Trellevik og Mathilde Tybring-Gjedde, fra Senterpartiet, Siv Mossleth, Ole André Myhrvold og Gro-Anita Mykjåland, fra Fremskrittspartiet, Marius Arion Nilsen og Frank Edvard Sve,

fra Sosialistisk Venstreparti, Lars Haltbrekken og Birgit Oline Kjerstad, fra Rødt, Sofie Marhaug, fra Venstre, Ola Elvestuen, fra Miljøpartiet De Grønne, Une Bastholm, og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, viser til representantforslaget i Dokument 8:44 S (2021–2022) om å stanse planlagte økninger i strømvavgifter.

Komiteen viser til at det er nettselskapene selv som selv fastsetter tariffene (nettleien) for sine kunder innenfor en inntektsramme fastsatt av Reguleringsmyndigheten for energi (RME), i tråd med kravene til tariffering som følger av energiloven med forskrifter. Regelverket for nettleie skal sikre at nettselskapet får inntekter til dekning av kostnadene ved transport av strøm, gitt effektiv drift, og utnyttelse og utvikling av nettet. Det er nettselskapet selv som fastsetter nettleien, men RME kontrollerer at inntekten fra nettleien ikke er høyere enn det nettselskapet har lov til å ta seg betalt fra sine kunder.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til at formålet med effektbaserte tariffer er å gi insentiver til å jevne ut strømforbruket slik at kapasiteten i strømmettet utnyttes bedre, og på den måten holde nettleien nede ved at nettinvesteringene ikke blir større enn nødvendig. Tariffene skal gi en mer rettferdig fordeling av nettkostnadene mellom kundene ved at man må betale for det man belaster nettet med. Nettselskapenes totale inntekt vil ikke bli endret av dette.

Flertallet viser til at det er enighet mellom regjeringspartiene og Sosialistisk Venstreparti på Stortinget om at kravet om effektbaserte tariffer i distribusjonsnettet ikke skal tre i kraft 1. januar 2022.

Flertallet viser til at plikten for nettselskapene til å innføre differensierte fastledd basert på effekt derfor utsettes fra 1. januar 2022 til 1. juli 2022. Frem til 1. juli 2022 er det fremdeles opp til nettselskapene å bestemme om de vil differensiere fastleddet i nettleien etter effekt, i tråd med gjeldende regelverk. Flertallet understreker at det er viktig at nettselskapene gir tilstrekkelig og god informasjon og bistand til abonnentene for å forstå det nye systemet før endringer i nettleien innføres. Abonnentene må gjøres klar over hvordan en kan sørge for å holde nettleien lav gjennom smart energibruk, både med eksisterende løsninger og nye teknologiske løsninger.

Komiteen viser ellers til brev av 10. desember 2021 fra statsråd Marte Mjøs Persen. Brevet er vedlagt innstillingen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at flaskehalsinntektene brukes til å redusere nettleie og andre kostnader Statnett har i Norge, herunder finansiering av investeringer for å sikre nok strøm til det grønne skiftet.

Til tross for store kostnader ved investeringer har handelsinntektene fra forbindelse med utlandet fortsatt vært høyere enn kostnadene, og overskuddet har samlet sett gitt en reduksjon i nettleien på 0,5–1,0 øre kWh de siste 2 årene.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at NVE har beregnet at 90 pst. av kundene vil oppleve små utslag i nettleien som følge av ny nettleiemodell, men at det for 10 pst. av kundene kan bli større utslag. Glitre har kjørt en pilot med over 80 000 kunder som i stor grad bekrefter dette.

Disse medlemmer viser til at de som i dag har jevnt og lavt strømforbruk, subsidierer dem som har høyt effektuttak og stort forbruk. Nettet må dimensjoneres for forbruket til de husstandene i et område som har høyest effektuttak. Dagens nettleiemodell har derfor en uheldig sosial profil og fører til dårlig utnyttelse av nettkapasiteten og høyere nettleie enn nødvendig. Dette vil forsterkes etter hvert som stadig flere går over til elektriske biler.

Disse medlemmer viser til at hensikten med ny nettleiemodell er å spare forbrukerne for fremtidige utgifter til unødvendig oppgradering av nettet som følge av forbrukstopper. Glitre beskrev dette med følgende eksempel: Hvis alle husholdninger i Drammen går over til elbil, og de velger å lade bilen på ettermiddagen, vil det bli nødvendig å doble nettkapasiteten i Drammen. Dersom elbileierne lader på tidspunkter på døgnet der det ellers er lite effektuttak, vil dagens nett være tilstrekkelig.

Disse medlemmer viser til at Gudbrandsdal Energi har kommet frem til at 70 pst. av deres kunder ville ha fått høyere nettleie med ny nettleiemodell. Disse medlemmer vil imidlertid påpeke at Gudbrandsdal Energi ikke tok høyde for regulær økning i nettleie fra 2021 til 2022, noe som i utgangspunktet medfører høyere nettleie for alle. Gudbrandsdal Energi fremstiller derfor konsekvensene av ny nettleiemodell på feil grunnlag, noe som gir et misvisende resultat.

Disse medlemmer mener det er nødvendig å evaluere ny nettleiemodell når den er innført, og om nødvendig gjøre justeringer dersom modellen har utilsiktede virkninger. Disse medlemmer vil imidlertid understreke at forbrukerne er tjent med en nettleiemodell som fører til bedre utnyttelse av nettkapasiteten og, alt annet likt, lavere nettleie i fremtiden.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at regjeringen og Sosialistisk Venstreparti er blitt enige om at endringene i nettariffen ikke skal innføres fra 1. januar 2022, noe de aller fleste nettselskapene ut fra tilgjengelige opplysninger har rettet seg etter. Det er ingen automatikk i at dette innføres den 1. juli 2022, det er i tilfelle en beslutning fra regjeringen.

Disse medlemmer anerkjenner behovet for å jevne ut toppene av forbruk i nettet dersom det er mulig. Det vil spare samfunnet for unødvendige kostnader knyttet til utbygging av nett, og spare naturen for mer utbygging. Forslaget som regjeringen har vedtatt å innføre, har flere fagmiljøer og interesseorganisasjoner gått imot, og i realiteten har ikke helheten vært på en bred høring. Disse medlemmer mener derfor at regjeringen må bruke våren til å utarbeide et nytt forslag til nettariffmodell som tar høyde for at det skal være enkelt forståelig, mulig å tilpasse seg og ikke svekke insentivet til energieffektivisering.

På den bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide og fremme et forslag til modell for nettleie som er mulig for en forbruker å tilpasse seg, ikke svekker insentivet til energieffektivisering og sikrer minst mulig utbygging av nett.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at de skyhøye strømprisene skyldes at vi har overlatt en kritisk infrastruktur som strøm og prisdannelsen på strøm til markedet, og etter hvert også til EU.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti mener at dette kortsiktig må kompenseres husholdningene direkte, slik det er gjort i vinter, og at det på lengre sikt må komme tiltak og endringer i energiloven som sikrer at det er demokratisk kontroll

over strømmarkedet og varige løsninger som hindrer slike svingninger.

Et område som derimot er under sterk regulering, er nettselskapenes investeringer og drift. Det er avgjørende for å klare å utvikle nok ny grønn industri til å sikre arbeidsplasser og å få ned klimautslippene at det bygges tilstrekkelig nett og tilkobling. Disse investeringene må komme i de nærmeste årene om vi skal klare å få til en tilstrekkelig omstilling som er nødvendig for både å sikre arbeidsplasser og klare klimamålene.

Disse medlemmer mener at nettleien i for stor grad er for ulik mellom landsdeler og regioner. Det skyldes flere ting, men også geografi og spredt bebyggelse. Det bør utredes en modell for utjevning av nettleie som sørger for at det er en begrensning på hvor mye som kan kreves inn.

Disse medlemmer er ikke imot en utredning av endringer i hvordan kostnader for nettet dekkes, og at en strømkriser slik vi har sett, belaster både husholdninger og næringsliv urimelig i strømpris, men også i nettleie. Det er likevel ikke gitt at løsningen er at staten dekker dette. Det kan hende kostnadene må deles og reguleres på annet vis, og disse medlemmer vil se dette i sammenheng med den pågående nettutredningen og tilleggsmeldingen til energimeldingen som kommer.

Komiteens medlem fra Rødt viser til at representantforslaget knytter seg til de økte kostnadene knyttet til nettleien, som fra kraftbransjens side begrunnes i nettap og behov for vedlikehold og oppgradering. Nettapet følger markedspris og har ikke nødvendigvis økt i størrelse, men i kroner og øre. Å bruke lokalbefolkning som inntektskilde for å løse denne markedsmekanismen har ingenting med sosialisering av utbytte å gjøre. I lys av vinterens strømkriser, med de enorme, økte inntektene dette har gitt en i hovedsak offentlig eid kraftbransje, mener dette medlem at det er behov for å vurdere andre måter å dekke ekstra kostander knyttet til strømmettet på.

Dette medlem viser også til at behovet for oppgradering i stor grad knytter seg til det politiske ønsket om å elektrifisere norsk sokkel for å pynte på Norges klimagassutslipp, selv om gevinsten for de globale utslippene i beste fall er diskutabel. Dette medlem viser til at Rødt er mot å elektrifisere sokkelen, og at behovet for å oppgradere nettet vil begrenses noe som følge av dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Rødt peker på at staten i 2021 fikk nærmere 30 mrd. kroner i økte inntekter på grunn av skyhøye strømpriser, i form av økt utbytte og grunnrenteskatt. Samtidig betaler norske kunder nettleie for å vedlikeholde og oppgradere strømmettet. Disse medlemmer er av den oppfatning at det er urimelig å belaste kundene for voksende kostnader knyttet til nettet,

samtidig som det offentlige beriker seg på høye strømpriser, slik også Huseierne peker på i sitt skriftlige innspill til saken. Derfor mener disse medlemmer at nettleien bør holdes på et minimum.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser også til at Huseierne videre, i sitt innspill, peker på det faktum at en rekke nettselskaper over tid har belastet kundene sine ut over den inntektsrammen reguleringsmyndighetene har fastsatt, og dermed opparbeidet en såkalt «merinntekt». Dette innebærer at mange husholdninger har til dels store beløp til gode hos nettselskapene.

Komiteens medlem fra Rødt viser til at i forbindelse med Arbeiderpartiets tilslutning til EUs energibyrå ACER vedtok partiets landsstyre flere ufravikelige krav for at partiet kan tilslutte seg ACER. Et av dem handlet om at flaskehalsinntektene fra nye mellomlandskabler «skal fortsatt kunne benyttes til å redusere nettareffektene så vel som til vedlikehold og utbygging av det norske strømmettet». Dette medlem peker på dette som en annen og forpliktende inndekning for å holde nettleien lav.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Rødt er negative til den planlagte modellen for såkalte effektbaserte tariffier (en slags rushtidsavgift på strøm), som i strømforkliket med Sosialistisk Venstreparti ble utsatt. Disse medlemmer viser til Gudbrandsdalen Energis undersøkelse, som viser at 70 pst. av deres kunder, basert på et tallmateriale fra 48 000 kunder, vil få dyrere nettleie med den nye modellen. Beregningene fra de store selskapene tyder heller ikke på at innretningen har noen særlig sosial profil, i tillegg til at brannvesenet og Tryg forsikring har advart mot brannfarene ved modellen.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen trekke energimeldingens forslag om å innføre rushtidsavgift på strøm (effektbaserte tariffier).»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede konsekvensene av å legge de økte kostnadene knyttet til nettap, oppgradering og vedlikehold av strømmettet til staten istedenfor til forbrukerne.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen pålegge NVE/RME å kreve at nettselskapene umiddelbart tilbakebetaler den gjelden de har til kundene sine, gjennom redusert nettleie i 2022.»

Komiteens medlemmer fra Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at kravet om innføring av ny nettleiemodell er utsatt. Disse medlemmer vil understreke at det i vurderingen av ny nettleiemodell både må legges vekt på å stimulere til bedre effektfordeling gjennom døgnet for å redusere nettkostnader, lønnsomhet for enøktiltak og tilrettelegging for mer produksjon av solenergi.

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at behovet for nettførsterkninger i årene fremover er stort dersom vi skal lykkes med elektrifisering av samfunnet. Vi har i vinter også sett behovet for et mer sammenhengende kraftnett som reduserer kraftprisforskjellene mellom forskjellige prisområder.

Samtidig vil enhver nettutbygging medføre naturinngrep. Økt lokal produksjon og konsum bør derfor stimuleres. Det er også viktig med en mer offensiv holdning til energieffektivisering av dagens bygningsmasse, som vil redusere det totale behovet for å forsterke nettet.

Dette medlem viser til at Miljøpartiet De Grønne 17. desember 2021 fremmet forslag om å utsette forskriften om effektbaserte tariffer og at regjeringen skulle komme tilbake til Stortinget med forslag til en nettleiemodell som er enklere for forbrukerne, og som stimulerer til økt energieffektivisering.

Dette medlem viser til at forslaget ikke ble vedtatt, men vil allikevel understreke behovet for å vurdere alternative finansieringsmåter for utbygging av nett både for å ivareta behovet for mer forutsigbare energipriser for strømkundene og for å gi insentiv til energieffektivisering.

Dette medlem vil imidlertid ikke stemme for å trekke energimeldingens forslag om effektbaserte tariffer før alternativene er nærmere utredet.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede nye modeller for nettleie som tar hensyn til behovet for et sterkere nett for å sikre elektrifisering av samfunnet, samtidig som de hensyntar private husholdningers behov for en enkel modell som også gir insentiv til økt energieffektivisering.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede konsekvensene av å legge de økte kostnadene knyttet til nettap, oppgradering og vedlikehold av strømnettet til staten istedenfor til forbrukerne.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen pålegge NVE/RME å kreve at nettselskapene umiddelbart tilbakebetaler den gjelden de har til kundene sine, gjennom redusert nettleie i 2022.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Rødt:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen trekke energimeldingens forslag om å innføre rushtidsavgift på strøm (effektbaserte tariffer).

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen utarbeide og fremme et forslag til modell for nettleie som er mulig for en forbruker å tilpasse seg, ikke svekker insentivet til energieffektivisering og sikrer minst mulig utbygging av nett.

Forslag fra Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen utrede nye modeller for nettleie som tar hensyn til behovet for et sterkere nett for å sikre elektrifisering av samfunnet, samtidig som de hensyntar private husholdningers behov for en enkel modell som også gir insentiv til økt energieffektivisering.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komite.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råar Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:44 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Sofie Marhaug om å stanse planlagte økninger i strømvavgifter – vedtas ikke.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 3. februar 2022

Terje Aasland

leder

Gro-Anita Mykjåland

ordfører

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

Statsråden

Stortinget - Energi- og miljøkomiteen
0026 OSLO
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

21/1963-

10. desember 2021

Representantforslag 44 S - stanse planlagte økninger i strømvgifter

Jeg viser til brev fra Stortinget av 3. desember 2021 vedlagt representantforslag 44 S (2021-2022) om å stanse planlagte økninger i strømvgifter fra stortingsrepresentant Sofie Marhaug. Representanten fremmer følgende forslag:

- 1. Stortinget ber regjeringen trekke tilbake forskriften om effektbaserte tariffer som etter planen skal tre i kraft 1.januar 2022.*
2. Stortinget ber regjeringen instruere NVE om at nettleien ikke skal økes.

Jo mer strøm som forbrukes samtidig (effekt), desto mer strømnnett er det behov for. Nytt og mer strømnnett er både forbundet med store økonomiske kostnader og vanskelige avveininger mot natur- og miljøhensyn. Strømnnett betales over nettleien av kundene. Da er det etter mitt syn viktig at vi bruker strømnettet vi allerede har på en best mulig måte. Dette gir over tid lavere nettkostnader, og mindre konflikter knyttet til nettutbygging.

Ny nettleiestruktur har vært grundig vurdert over flere år og etter flere høringer. Noen nettselskap har allerede innført en form for effektbaserte tariffer etter dagens regelverk. Erfaringer fra disse og ulike testprosjekter har gitt myndigheter og nettselskapene informasjon om hvordan kommunikasjon med kundene og tariffutformingen bør være.

Formålet med effektbaserte tariffer er å gi insentiver til å jevne ut strømforbruket slik at kapasiteten i strømnettet utnyttes bedre, og på den måten holde nettleien nede ved at nettinvesteringene ikke blir større enn nødvendig. Tariffene skal gi en mer rettferdig fordeling av nettkostnadene mellom kundene ved at man må betale for det man belaster nettet.

Nettselskapenes totale inntekt vil ikke bli endret av dette. Hvis noen kunder må betale mer i nettleie så vil andre betale mindre.

Endringen i nettleiestrukturen forventes ifølge RME ikke å gi store utslag for kunder med elektrisk oppvarming sammenlignet med dagens nettleiestruktur. Elbillading kan derimot bli vesentlig dyrere med ny modell, dersom kundene ikke styrer forbruket ut fra når det er rimeligst for forbrukeren og best for nettet. Jeg mener det er riktig at elbileiere får insentiver til å lade elbilen sin på tidspunkt hvor nettet er mindre belastet. Alternativet er at øvrige kunder må dekke kostnader knyttet til nettinvesteringer som kunne vært unngått. I arbeidet med å legge til rette for klimavennlig energiomstilling og økt elektrifisering av samfunnet er det flere dilemmaer, også knyttet til det økte behovet for nettkapasitet. Det er ikke rettferdig om øvrige nettkunder skal betale for bygging av kraftnett vi ikke trenger på grunnlag av forbruk som kan jevnes ut over døgnet.

Til det andre forslaget viser jeg til at det er nettselskapene selv som fastsetter tariffene (nettleien) for sine kunder innenfor en fastsatt inntektsramme fastsatt av Reguleringsmyndigheten for energi (RME), i tråd med kravene til tariffing som følger av energiloven med forskrifter. Regelverket om nettleie skal sikre at nettselskapet får inntekter til dekning av kostnadene ved transport av strøm, gitt effektiv drift, utnyttelse og utvikling av nettet. Det er nettselskapet selv som fastsetter nettleien, men RME kontrollerer at inntekten fra nettleien ikke er høyere enn det nettselskapet har lov til å ta seg betalt fra sine kunder. Energiloven gir ikke departementet adgang til å instruere den uavhengige reguleringsmyndigheten for energi om vedtak om inntektsrammer. Det er også opp til RME som en uavhengig myndighet å føre tilsyn med enkeltsaker om tariffing i tråd med gjeldende regelverk.

RME publiserte nylig foreløpige beregninger av inntektsrammen for 2022. Samlet inntektsramme (ekskudert Statnett) har økt fra 17,7 mrd. kroner i 2021 til 19,3 mrd. kroner i 2022. Ifølge RME skyldes økningen hovedsakelig økte kraftpriser til å dekke nettap og store investeringer i nettanlegg. Nettselskapene må kjøpe kraft for å dekke nettapene. Økte kraftpriser gjør at kostnadene til nettap øker, og da øker også nettleien. Vi er nå inne i en periode med høye investeringer for å oppgradere, utvide og fornye strømmettet. Inntektsrammen dekker kostnadene ved investeringer, som inkluderer avskrivninger og avkastning på investert kapital. Også inflasjon og det generelle rentenivået i landet er med på å bestemme inntektsrammene. Bransjens samlede inntektsramme stiger som følge av økte investeringer. Det at renter og inflasjon er høyere enn forventet inneværende år, sammenlignet med samme tid i fjor, er også med på å øke inntektsrammene.

Både kraftprisen og investeringer er altså viktige faktorer som påvirker inntektsrammen. Mens økte nettinvesteringer er en klar driver på inntektsrammen, vil prisen på nettap på sin side variere fra år til år. I 2020 var kraftprisen lav og nettapet dermed billig.

Inntektsrammereguleringen skal ivareta de økonomiske rammebetingelsene til nettselskapene, samtidig som den skal ivareta nettkundene gjennom å sørge for at

størrelsen på nettleien er rimelig. Vi må med andre ord ha en regulering som gjør nettselskapene i stand til å utføre alle de viktige oppgavene de er satt til å gjøre, samtidig som kostnadene for kundene ikke blir for store. RME arbeider kontinuerlig med å utvikle den økonomiske reguleringen i tråd med en samfunnsutvikling med blant annet økt elektrifisering og et større innslag av uregulerbar kraftproduksjon. Det er viktig å ha en regulering som bidrar til at investeringene og driften av nettet gjøres mest mulig kostnadseffektivt.

Regjeringen har allerede økt bostøtten og redusert elavgiften, men det høye prisnivået gjør det nødvendig med nye målrettede tiltak. Vi har varslet at det kommer nye tiltak for å avhjelpe situasjonen i det norske strømmarkedet. Det er viktig at tiltakene er målrettede og avhjelper grupper som rammes spesielt hard av de ekstraordinære høye strømprisene.

Med hilsen

Marte Mjøs Persen

